

УДК 746.41

М.Костельна

ЛОКАЛЬНА СПЕЦИФІКА ВІДОБРАЖЕННЯ ЕТНОМОТИВІВ У КОЛЕКЦІЯХ ДИЗАЙНЕРІВ УКРАЇНСЬКИХ БУДИНКІВ МОДЕЛЕЙ 1970-Х РОКІВ

Розвиток українського моделювання костюму 1970-х років позначений декількома векторами розвитку: ремінісценцією естетики попереднього періоду та пошуком нових форм образно-декоративного вирішення. У зазначений період зберігається роль вже раніш заснованих Будинків моделей: провідні дизайнери надалі продовжували співпрацю з цими установами, оскільки, саме у такому форматі можна було здійснювати активну промоцію своїх колекцій [1; 161-163]. Тому у контексті пропонованої статті було поставлено мету, згідно якої виняткової ваги набуло розкриття такого аспекту, як формування локальних особливостей та їхній вияв у творчості провідних авторів українських Будинків моделей 1970-х років.

Актуальність розвідки базована на структурно цілісному аналітичному напрацюванні особливостей крою, підбору фактури тканин, встановлення лінії силуету та його взаємодії між декоративними доповненнями.

В історіографічному контексті варто відзначити фрагментарність пропонованих згідно вказаної тематики досліджень. Іншим аспектом стала ідеологічна заангажованість багатьох дослідників дизайну костюму, що було передумовою деформації трактування естетичних пріоритетів моделювання костюму.

До прикладу, варто згадати колективну працю «Мистецтва оновленого краю» у контексті якої М.Чарновський розглядає діяльність Львівського Будинку моделей і зокрема роботи М.Токар [4]. Автор відзначає оригінальну і самобутню образно-конструктивну форму та увиразнену специфічним чином стилізованими декоративними мотивами, що передбачали імітування засад вирішення квіткових мотивів в українському народному ткацтві і вишивці святкових строїв західного регіону України.

З іншої точки зору, моделі М.Токар були орієнтованими на застосування етностилістики у контексті святкування чи урочистих подій.

Кардинально відмінними є пошуки дизайнерів донецького Будинку моделей, орієнтованих на створення костюмів, призначених для жінок середнього віку – з чіткою лінією силуету, виокремлення пріоритетів класичного ділового костюму з використанням мінімального декору. Окрім того, представники львівського осередку з елементами етнотематики демонстрували спробу інтерпретації візуального матеріалу з залученням естетики європейських молодіжних жіночих костюмів. За результатами виконання у матеріалі ескізів львівських художників можемо стверджувати, що загалом митцям вдалось виконати на високому професійному рівні поставлені завдання.

Вказані моменти можемо встановити на прикладі характеру стилізації лінії силуету, формування засад крою, орнаментальних мотивів, підбору колористичної гамми, взятих із джерела інтерпретації. Суттєво, що митці здійснили цілісне осмислення художнього образу, послідовно виокремили специфіку не тільки одягових комплектів, але й аксесуарів, визначили оптимальний характер їхньої взаємодії у художньому образі.

Застосовані митцями матеріали – льон та шовк, часто передбачали введення специфічних конструктивних рішень, продиктованих фізико-хімічними властивостями. Це стосується особливостей крою та виконання швів.

У певному сенсі суголосними до львівських привалювали у діяльності дизайнерів полтавського Будинку моделей – використанням мотивів, характерних для ужиткового народного мистецтва, зокрема, гаптування народного розпису та настінного малювання. Така увага до збереження засад мистецтва регіону та введення його у контекст сучаності стала

однією з «візитівок» полтавського осередку. При цьому естетика української вишивки була модельєрами осередку переосмислена з урахуванням контексту середовища, актуалізації колекції та вікової категорії потенційних споживачів. Тож ці колекції митців демонстрували оригінальне осмислення мотивів, що забезпечило максимальну візуальну виразність кожного комплексу.

Аналізуючи комплекти молодіжного одягу, можемо стверджувати, що художниці вдалось сформувати індивідуальні образи, в яких традиція та новачинність перебувають в органічному тандемі. А використання етномотивів, як основного джерела інспірації, у багатьох аспектах стало доцільним, передусім з огляду на матеріали, у яких виконували колекції [2; 284-285].

Створені моделі характеризуються вишуканим силуетом, суголосному джерелу інспірації, декоративні елементи увиразнення органічно долучені до запропонованого образу. Застосовані аксесуари також сприяють насиченості візуального ряду та естетиці художніх образів, кожен з яких розкриває концепцію осмислення традицій українського декоративно-ужиткового мистецтва.

У свою чергу, виразно вестернізуючі концепції переважали у роботах представників одеського Будинку моделей. Вказані тенденції доволі чітко можемо простежити не тільки у трактуванні силуети, інших конструктивних особливостей, але й у фактурі тканин та вирішенні аксесуарів. Такий підхід надав одеським моделям дещо космополітизуючого відтінку.

При цьому необхідно, щоб певні вестернізуючі інтонації були характерні і для інших Будинків моделей, але у більш латентній формі. Так, представники всіх Будинків моделей мали доступ до найновішої літератури з проблематики. Зокрема, за свідченням М.Токар керівництво львівського Будинку моделей регулярно виписувало журнали «Vogue», «Бурда» та ін. На нашу думку, доцільно вказати, що такий підхід у сукупності з дослідженням та адаптацією традицій костюму того чи іншого регіону надав можливість розвинути локальні особливості згаданих мистецьких осередків [3].

Загалом, діяльність українських Будинків моделей у 1970-ті рр, безперечно, належить до виняткової категорії культурно-мистецьких явищ, адже її вимір є більш визначним та ширшим, аніж естетика чи суспільний феномен. Сутнісно, жодна інша творчість не існує на такому перетині антропності, соціальної самоідентифікації та візуальної виразності. Адже у той період дизайнери максимально акцентували, що костюм може трансформувати людину у твір мистецтва, що до певного часу взагалі було складно пов'язати творчими практиками, однак творчість львівських модельєрів демонструє візуалізацію цього концепту.

Особливості сучасної моди корегуються чисельними факторами, завдяки або всупереч яким формуються образи сучасників, відображається дух постмодерністичної, вкрай динамічної епохи.

Аналізуючи творчість провідних світових та українських модельєрів 1970-х рр. можна виокремити серію мотивів, що постійно інтерпретуються та фіксують ключові магістралі розвитку естетики костюму, діапазон яких настільки широкий, що передбачає і певний конструктивізм, і етно-інспірації. У цьому розмаїтті, наприклад, Л.Авдєєва обрала інтерпретацію класичних образів і всі її колекції, що демонструвались на українських та закордонних показах мод, свідчать що цей підхід є понад часовим за своєю актуальністю.

Отож мода є доволі глобальним явищем і не передбачає того вузького контексту, що домінував до відносно недавнього часу. Вказані явища доволі ускладнюють і творчий пошук, і встановлення його пріоритетів, адже ті явища, що ще декілька десятиліть тому перебували на маргінесі, нині активно впроваджуються і навіть експлуатуються масовою культурою, як то образи творчих людей-інтелектуалів тощо. І, саме мода до певної міри стала одним з рушіїв цього процесу – мода, що вийшла за межі традиційних уявлень, змінила свій вектор на демократизацію та інтенсивне звернення до етноінспірацій. Такі образи, створені С.Степановою, стали відкритими та передбачають змогу актуалізації для різних, однак

енергійних людей з високими естетичними запитами. Такий підхід є однією з визначальних особливостей мистецького бачення модельєра, для якої увага до візуальної виразності, насиченості етномотивами образного ряду є важливими характеристиками авторського почерку [4].

Варто вказати, що маскулінні колекції демонстрували одну з авторських форм осмислення образу сучасного чоловіка, у якому костюм розкриває ще одну грань локального осередку – часто людина стає твором мистецтва. Саме тому сучасна мода та стиль – передусім візуальні маркери соціального становища, культурних запитів та, з рештою, форма самоідентифікації.

Жодне явище не відображає настільки виразно та насичено гендерний та маскулінний аспект у сучасному глобалізованому світі, де нормою багатьох спільнот стало відображення світоглядних й життєвих позицій саме крізь призму свого стилю в одязі, аксесуарах тощо. Ця гіпернасиченість змістовими пластами призвела до посилення соціальної ролі світової моди 1970-х рр., а отже саме цей вид творчості отримав, з одного боку, ширшу актуалізацію у різних соціальних групах, а з іншого – надав їй певної маніфестативності, настільки актуальної у вказаний час.

З огляду на ці фактори, закономірною стала поява регулярних регіональних показів моди, які до певного періоду були прерогативою Києва та Львова – двох ключових осередків дизайну костюму. Саме тому важливою стала участь у таких заходах вже сформованих модельєрів, творчість яких демонструє органічне поєднання стилю та індивідуального розкриття кожного потенційного клієнта.

Останні фактори стали засадничими для багатьох українських модельєрів, що працювали з етномотивами і колекції яких отримали високу оцінку на презентаціях всеукраїнського та міжнародного рівня. Варто вказати, що автор визначає свої пріоритети як увагу до філософсько-ідейного наповнення колекцій, у межах яких увага до модних тенденцій є більш поміркованою, адже, як вказували представники львівського осередку, «Я створюю для жінок те, що підказує внутрішнє я, так само коли створюю колекції, не женусь за модою. Мода для мене передбачає широке розуміння, тому я більше схильна до етностилу, адже мода минає, а стиль залишається, стильним можна бути завжди, а модним тільки в сезон»¹.

Ця поміркованість і є запорукою візуальної виразності авторського стилю дизайнера, збереження актуальності образів і через певний період після їхньої презентації. Галерея образів, репрезентована на показах мод, засвідчувала те, як універсальність та лаконізм силуету, детальна розробка крою та моделей, підбір різних компонентів та аксесуарів забезпечують відображення не тільки певних тенденцій, але й органічне переосмислення кращих концептів минулого у межах постмодерністичної естетики.

Відчуття внутрішнього ритму часу, його магістральних образних та змістових конструкцій у сполученні з етномотивами у вишивці, вибійці і крої – визначальні характеристики творчого почерку київських та львівських модельєрів. Окрім того, завдяки вказаним аспектам, різні і цілком самостійні комплекти формують органічні колекції, серед яких варто відзначити чоловічу «Запорожці» та жіночі «Наталка-Полтавка», «Сорочинський ярмарок».

Зокрема, звернення до інтерпретації мотивів, пов'язаних з матеріальною культурою українського козацтва у 1970 рр., має певні усталені форми та особливості трактування, свідченням чому, зокрема є існування оригінальних образів, створених за допомогою костюму і аксесуарів. Однак, у своїх проектах дизайнери пропонували досить індивідуалізоване трактування вказаного образу, що передусім стосується вияву маскулінного компоненту та внутрішньої незалежності.

Вагомо, що модельєри звертались і до тематики аксесуарів як важливих увиразнюючих моментів, без яких художній образ був би суттєво деформованим. Збір матеріалу, здійснений

та опрацьований художниками київського осередку та, частково, львівського свідчив про глибинне звернення до теми, а пошук потенціалу конструкції та декору виробів, пов'язаних із тематикою етномотивів для ужиткових та водночас декоративних виробів 1970-х рр. і став підтвердженням актуальності колекцій. Суттєво, що вияв вказаних компонентів у комплектах виробів, сприяв створенню органічного образу, у якому поєднано певні архаїчні елементи та креативність.

З іншого боку, звернення до мотивів давнього мистецтва теж стало одним із знакових явищ. Архаїчні культури загалом та їхнє візуальне мистецтво зокрема, часто ставали джерелом для інспірацій різних поколінь художників [3].

Не є винятком у цьому контексті і скіфська культура, адже орнаментальні мотиви відомі у зразках художнього металу своїм потенціалом візуальної виразності, стимулюють до нових творчих пошуків нові покоління митців. Саме тому тематика колекцій, обраних художницею стали актуальними для тогочасних українських мистецьких пошуків та виступили засобом демонстрації результатів творчого формування дипломниці, як фахівця у царині художнього моделювання виробів.

Суттєво, що аналізуючи комплекти одягу можемо стверджувати, що художниці вдалось сформувати індивідуальні образи у яких традиція та новаційність перебувають в органічному сполученні.

Тож можна стверджувати, що особливості інспірації етномотивів у 1970 рр. репрезентували кращі здобутки творчого пошуку українських модельєрів, для якого не існували межі, пов'язані з модною індустрією, а превалював вільний та експериментаторський процес залучення візуальних знаків регіональних народних традицій декоративно-ужиткового мистецтва.

Примітки

¹ З особистих розмов з представниками харківського та львівського Будинків моделей. 2012-2013 рр.

Список використаної літератури

1. **Галкіна Н.** Одяг // Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1969. – С. 161-167.
2. **Тканко З.** Мінімалізм і геометрія форм одягу в моді України 1960-х років / З.Тканко // Вісник ЛНАМ. – Вип. 22. – Львів: ЛНАМ, 2011. – С. 284-291.
3. **Турко Х.** Роль львівського Будинку моделей та ткацької майстерні при регіональному відділенні художнього фонду УРСР у відродженні і розвитку традиційного ручного узорного ткацтва у Львові (кін. 50-х – поч. 60-х рр. XX ст.) / Х.Турко. – Режим доступу: <http://intkonf.org>
4. **Чарновський О.** Декоративно-прикладне мистецтво / О.Чарновський // Мистецтво оновленого краю. – К.: Мистецтво, 1979. – С. 119-172.

Резюме

Розглянуто регіональну специфіку колекцій одягу, створеного дизайнерами українських Будинків моделей 1970-х рр. Виокремлено роль провідних дизайнерів Одеси, Києва, Харкова, Львова, Полтави та Донецька.

Ключові слова: конструктивні та образні рішення, будинки моделей, регіональна специфіка, колекції одягу.

Summary

Kostelna M. A local specific of reflection of ethno motives in collections of designers of Ukrainian fashion houses in 1970

In the present article the regional specificity of clothing collections created by designers

Ukrainian fashion houses of the 1970-s. It was also highlighted the role of the leading designers of fashion houses in Odessa, Kiev, Kharkiv, Lviv, Poltava and Donetsk.

Key words: constructive and imaginative solutions, models, regional specificity, collection of clothes.

Аннотация

Рассмотрено региональную специфику коллекций одежды, созданного дизайнерами украинских Домов моделей 1970-х гг. Выделена роль деятельности ведущих дизайнеров домов моделей Одессы, Киева, Харькова, Львова, Полтавы и Донецка.

Ключевые слова: конструктивные и образные решения, дома моделей, региональная специфика, коллекции одежды.

Надійшла до редакції 9.12.2013 р.